

Bioethica

Vol 8, No 2 (2022)

Bioethica

European Group on Ethics: common ethics for the new technologies?

Takis Vidalis

doi: [10.12681/bioeth.31773](https://doi.org/10.12681/bioeth.31773)

Copyright © 2022

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Vidalis, T. (2022). European Group on Ethics: common ethics for the new technologies?. *Bioethica*, 8(2), 2-3.
<https://doi.org/10.12681/bioeth.31773>

European Group on Ethics: μια κοινή ηθική για τις νέες τεχνολογίες;

Τάκης Βιδάλης

Επιστημονικός Συνεργάτης στην Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και Τεχνοηθικής
Μέλος, European Group on Ethics

 t.vidalis@bioethics.gr

Λέξεις κλειδιά: European Group on Ethics in Science and New Technologies (EGE), κοινή ηθική.

European Group on Ethics: common ethics for the new technologies?

Takis Vidalis

Scientific Associate, National Commission for Bioethics and Technoethics Greece
Member, European Group on Ethics

Keywords: European Group on Ethics in Science and New Technologies (EGE), common ethics.

Ο ορισμός της νέας σύνθεσης του συμβουλευτικού οργάνου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας των νέων τεχνολογιών (European Group on Ethics in Science and New Technologies/ EGE) δίνει την αφορμή για ορισμένες σκέψεις που σχετίζονται με την κοινή ευρωπαϊκή προοπτική ή -για τους πιο αισιόδοξους- τη διαμόρφωση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Ας ξεκινήσουμε από κάποια δεδομένα. Η EGE αποτελείται από 15 μέλη, που ορίζονται με την ατομική τους ιδιότητα του εμπειρογνώμονα στο αντικείμενό της και όχι ως εθνικοί εκπρόσωποι των (σχεδόν διπλάσιων, άλλωστε) κρατών-μελών της ΕΕ. Δεν αποκλείεται μάλιστα να υπάρχουν περισσότερα μέλη από την ίδια χώρα, όπως συμβαίνει με τη νέα σύνθεση. Κυρίως, όμως, η σύνθεση αυτή δεν περιορίζεται στα γεωγραφικά όρια της ΕΕ: ήδη μετέχει ένα μέλος από την Ελβετία και ένα άλλο από τη Βρετανία. Αυτό σημαίνει ότι έχουμε να κάνουμε με ένα όργανο ελεύθερο από επιμέρους εθνικές δεσμεύσεις, πολύ κοντά στην ιδέα του αυθεντικού ευρωπαϊκού οράματος, που είχε εμπνεύσει τις ιδρυτικές πράξεις της ΕΕ. Ασφαλώς δεν είναι αυτονόητο ότι αυτή η ιδέα εμπνέει οπωσδήποτε τα εκάστοτε μέλη της EGE, όμως είναι σημαντικό το ότι η θεσμική της συγκρότηση κάτι τέτοιο εκφράζει και -με μια έννοια- παρακινεί τα μέλη της να λειτουργήσουν προς την συγκεκριμένη ιδέα.

Όπως κάθε επιτροπή Βιοηθικής, η EGE ασκεί συμβουλευτικό έργο. Είτε με δική της πρωτοβουλία είτε ανταποκρινόμενη σε ερωτήματα της Commission προτείνει λύσεις σε ηθικά, κοινωνικά και νομικά ζητήματα που ανοίγουν οι εφαρμογές των νέων τεχνολογιών, χωρίς να έχει την ευθύνη των αποφάσεων. Το μεγάλο πλεονέκτημα αυτού του ρόλου είναι ότι υπάρχει περιθώριο επεξεργασίας ευαίσθητων προβλημάτων με όρους ανεξαρτησίας, χωρίς την παρεμβολή «δεύτερων σκέψεων» πολιτικής σκοπιμότητας. Υπάρχουν, λοιπόν, όλες οι θεσμικές προϋποθέσεις για να επεξεργασθεί και να προωθήσει αυτό το όργανο μια κοινή ευρωπαϊκή αντίληψη περί ηθικής των νέων τεχνολογιών. Πόσο εύκολο είναι κάτι τέτοιο;

Αρκεί να θυμίσουμε εδώ τη διστακτική (ή και αρνητική) στάση των οργάνων που αποφασίζουν στην ΕΕ για τη διαμόρφωση κοινής

νομοθεσίας σε μεγάλους τομείς του ενδιαφέροντος της Βιοηθικής. Τα ζητήματα του τέλους της ζωής, η υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, οι επεμβάσεις «ενίσχυσης» στον άνθρωπο, οι επεμβάσεις τροποποίησης του γονιδιώματος (ιδίως στην εποχή του “genome editing”), η άμβλωση, η εμπορευματοποίηση του σώματος, ή έρευνα στο έμβρυο, έχουν μείνει ως τώρα έξω από τη ρύθμιση της ενωσιακής νομοθεσίας. Ακόμη και εκεί όπου επιτεύχθηκε κοινή ρύθμιση -στις κλινικές δοκιμές, στην προστασία δεδομένων ή στην παραγωγή γενετικά τροποποιημένων προϊόντων-, είναι χαρακτηριστική μια τάση εκχώρησης μεγάλων περιθωρίων στις εθνικές νομοθεσίες από τον φόβο «βαθέων» ηθικών, θρησκευτικών ή πολιτικών αντιλήψεων στο εθνικό επίπεδο που μπορεί να θιγούν.

Η πραγματικότητα αυτή δείχνει ότι η επεξεργασία στο επίπεδο των αξιών που προσδιορίζει τους σκοπούς και τα μέσα κάθε νομοθετικής πρωτοβουλίας έχει πολύ δρόμο να διανύσει στην Ευρώπη. Στο μεταξύ, φαινόμενα όπως ο ιατρικός τουρισμός (για ζητήματα τέλους της ζωής, παρένθετης μητρότητας, αμβλώσεων κ.λπ.) αναπτύσσονται ανεξέλεγκτα ακριβώς επειδή λείπει αυτή η επεξεργασία και η κοινή ρύθμιση. Οι απαγορευτικές εθνικές ρυθμίσεις δεν μπορούν να ελέγξουν τη μετακίνηση σε άλλη χώρα κάποιου που έτσι μπορεί να ικανοποιήσει την επιθυμία του, έστω και αν τα δικαιώματά του δεν είναι εγγυημένα εκεί: η τεχνολογία δεν γνωρίζει σύνορα, αλλά και δεν διασφαλίζει από μόνη της τον σεβασμό των αξιών που κατ' αρχήν είναι κοινές τουλάχιστον στην ήπειρό μας.

Αν σε αυτή την εικόνα της ελλειμματικής ρύθμισης προσθέσουμε τις ανάγκες που δημιουργούν οι εφαρμογές της Πληροφορικής και της Τεχνητής Νοημοσύνης, δοκιμάζοντας τα όρια της ελευθερίας της έκφρασης, της πληροφόρησης, της ιδιωτικότητας, και επηρεάζοντας τελικά την ποιότητα της ίδιας της δημοκρατίας, καταλαβαίνουμε πόσο αναγκαία είναι μια κοινή αντίληψη όχι μόνο στα βασικά, αλλά και στις λεπτομέρειες. Εκεί, τελικά, θα κριθεί η πρακτική συμβολή της EGE, στη θητεία που μόλις άρχισε.